עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פ"ד מהל' יבום הלכה יב סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף מה:
סג ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף מז:
סד ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף מה:
סה ד מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעיף מג:
סו ה מיי' שם הלכה יא:
סז ו מיי' שם הלכה י סמג שם טוש"ע שם סעיף מג:
סח ז מיי' שם הלכה כג והל' יח טוש"ע שם סעיף לא מ ובפירוש סדר חליצה סעיף ע עז:
סט ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף מ:
ע ט מיי' פ"א מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה טז:
עא י מיי' שם ופ"ד מהלכות יבום הלכה כג טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף מ:

גמרא

א)רקקה ולא קראה חליצתה כשירה ארקקה ולא חלצה ולא קראה חליצתה פסולה בקראה ולא רקקה ולא חלצה אין כאן בית מיחוש מני אילימא רבי אליעזר חלצה ולא רקקה ולא קראה חליצתה כשירה והא אמר רבי אליעזר 1ככה יעשה (א) דבר שהוא מעשה מעכב אלא פשיטא רבי עקיבא וקתני רקקה ולא חלצה ולא קראה חליצתה פסולה למאן אילימא לעלמא פשיטא מי הויא חליצה דאישתריא לעלמא גאלא לאו לאחין שמע מינה ולר"ע מאי שנא רקיקה ומאי שנא קרייה קרייה דאיתא בין בתחלה בין בסוף לא מיחלפא ליה רקיקה דבתחלה ליתא ולבסוף איתא מיחלפא ליה ואתו למישרי חלוצה לאחין ואיכא דאמרי הכי שלחו ליה דיבמה שרקקה תחלוץ ואינה צריכה לרוק פעם אחרת כי ההיא (ב) דאתיא לקמיה דרבי אמי הוה יתיב רבי אבא בר ממל קמיה רקקה מקמי דתחלוץ אמר ליה רבי אמי חלוץ לה ושרי לה תיגרא אמר ליה ר' אבא והא בעינן מירק הא רקקה לה ותירוק ומה בכך הנפיק מיניה חורבא דאי אמרת תיהדר ותירוק אמרי רקיקה קמייתא לית בה משש ואתי למישרי חלוצה לאחין והא בעינן כסדרן וכסדרן לא מעכבא הוא סבר דחויי קא מדחי ליה נפק דק ואשכח דתניא (ג)בין שהקדים חליצה לרקיקה בין שהקדים רקיקה לחליצה מה שעשה עשוי זלוי נפק לקרייתא בעו מיניה גידמת מהו שתחלוץ יבמה שרקקה דם מהו 2אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת מכלל דאיכא כתב שאינו אמת לא הוה בידיה אתא שאיל בי מדרשא אמרו ליה זמי כתיב וחלצה ביד ומי כתיב וירקה רוק אבל אגיד לך הרשום בכתב אמת וכי יש כתב שאינו אמת לא קשיא חכאן בגזר דין שיש עמו שבועה כאן בגזר דין שאין עמו שבועה כדרב שמואל בר אמי דאמר זו רב שמואל בר אמי אמר רבי יונתן מנין לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו מתקרע שנא' 3לכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה עד עולם אמר רבה בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בדברי תורה אביי אמר בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בגמילות חסדים רבה ואביי מדבית עלי קאתו רבה דעסק בתורה חיה ארבעין שנין אביי דעסק בתורה ובגמילות חסדים חיה שיתין שנין ת"ר משפחה אחת היתה בירושלים שהיו מתים כבן שמנה עשרה שנה באו והודיעו את רבן יוחנן בן זכאי אמר להם שמא ממשפחת עלי אתם שנא' 4וכל מרבית ביתך ימותו אנשים לכו ועסקו בתורה ותחיו הלכו ועסקו בתורה וחיו והיו קורין אותן משפחת יוחנן על שמו אמר רב שמואל בר אוניא אמר רב מנין לגזר דין של צבור שאינו נחתם אינו נחתם והא כתיב 5כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני אלא מנין שאפי' נחתם מתקרע שנאמר 6מי כה' אלהינו בכל קראנו אליו והכתיב 7דרשו ה' בהמצאו טלא קשיא הא ביחיד הא בציבור (ג) יחיד אימת אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ שלחו ליה לאבוה דשמואל חיבמה שרקקה דם תחלוץ לפי שאי אפשר לדם בלא צחצוח רוק מיתיבי טיכול יהא ידם היוצא מפיו ומפי האמה טמא ת"ל 8זובו טמא ואין דם היוצא מפיו ומפי האמה טמא אלא טהור ל"ק יכאן במוצצת כאן בשותת: חרש שנחלץ וכו': אמר

רש"י

רקקה ולא חלצה ולא קראה חליצתה פסולה. ופוסלתה על האחין כדמפרש ואזיל: אין כאן בית מיחוש. ואפי' מייבום לא פסלה: למאן. כלומר למאי הלכתא תני פסולה: אילימא. דלא משתריא בה לעלמא פשיטא: אלא לאו לאשמועינן דאיפסלה מאחין. דקי"ל במסכת גיטין (דף כד:) כל מקום ששנינו חליצה פסולה פסולה ופוסלת על האחין גט פסול פסול ופוסל מן הכהונה: מאי שנא רקיקה. דפסלה: ומאי שנא קריאה. דלא פסלה דקתני אין כאן בית מיחוש הואיל ותרוייהו לדידיה לא קא מעכבי: קרייה. בין קודם חליצה מאן יבמי בין לאחר חליצה ככה יעשה אי נמי אמרינן תתייבם לא מיחלפא לאינשי בחלוצה דליתי למימר הך בתר חליצה אתייבם דאמרי הך קרייה דמקמי חליצה הואי אבל רקיקה דליתא אלא בתר חליצה מיחלפא לאינשי ויאמרו הך מדרקקה ודאי חלצה לה ברישא ואפילו הכי הדרה ומתייבמת ואתי למישרי חלוצה לאחין: ושרי לה תיגרא. כלומר פטור ושלחנה מבית דין: אמרי רקיקה קמייתא לית בה משש. ולא פסלה מאחין ומאן דחזי דמתייבמה סבר רקיקה בתר חליצה הואי כי אורחיה ושרינן חלוצה לאחין: מהו שתחלוץ. בשיניה: יבמה שרקקה דם מהו. מי הואי חליצה מעלייתא: אבל אגיד לך כו'. מקרא הוא בדניאל שהמלאך אמר לו אגיד לך את כל הנגזר בשמים ורשום בכתב והוא אמת מכלל דאיכא בשמים כתב דאינו אמת בתמיה: מי כתיב וירקה רוק. דליהוי משמע דלא יהא שם אלא רוק וירקה סתמא כתיב ואפילו רוק וד"א והכא נמי אי אפשר בלא לחלוחי רוק: בכתב אמת. שהקב"ה מאמתו ומקיימו ואינו חוזר ומבטלו: (ד) אמר רבה גרסינן. ול"ג ואמר רבא: בהמצאו. משמע שאין מצוי בכל עת: תחלוץ. ולא תתייבם עוד דאיפסלה עלייהו: יכול יהא דם היוצא מפיו. טמא כרוק ודם היוצא מפי אמתו טמא כזובו וקריו ומימי רגליו שהן מעיינותיו של זב וטמאין טומאה חמורה: מוצצת. אי אפשר בלא לחלוחי רוק:

תוספות

ו) ככה יעשה דבר שהוא מעשה מעכב. וא"ת ולמ"ד (סנהדרין דף סה:) דעקימת פיו הוי מעשה היכי ממעטינן קריאה וי"ל דמ"מ מעשה גרוע הוא יותר מרקיקה אי נמי לא דמי למנהיג בקול שהוא מעשה גדול: לאחין פסולה. משמע שפוסלה לאחין מדקתני פסולה ואפי' למ"ד בכל הגט (גיטין דף כד:) כל מקום ששנו חכמים חליצה פסולה אינה פוסלת על האחין הכא דייק מדלא קתני אין כאן בית מיחוש ולא כפי' הקונטרס דפירש דאתיא כמ"ד כל מקום ששנו חכמים חליצה פסולה פוסלת דא"כ בלא שום דיוק הוה מצי לאוקומי כוותיה: מי כתיב וחלצה ביד. והא דקאמר בירושלמי שחולצתו בימין למצוה בעלמא אבל עיכובא ליכא ח): רבא ואביי מדבית עלי קאתו. רבה גרס דרבא לא הוה כהן כדאמר בפ' הזרוע (חולין קלג. ושם) דאמר ליה לשמעיה זכי לי מתנתא אבל רבה היה כהן דאמר בפרק עד כמה (בכורות כו.) רבה בטיל לה ברוג ואמרינן במס' מועד קטן (דף כח. ושם) אמר רבא חיי בני ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא כו' עד רבה חיה ארבעין שנין ורב חסדא תשעים שנין כדאמר נמי הכא רבה חיה ארבעין שנין הקשה הר"ר אלחנן דבגמילות חסדים נמי עסיק דאמר בחלק (סנהדרין דף נח:) אמר רבה ייתי ולא אחמיניה אמר ליה אביי מאי טעמא אמר מר הכי כו' מר (ה) תורה איכא גמילות חסדים איכא ואמר ר"י דלא עסיק כל כך בגמילות חסדים שיגלל מגזירת בית עלי אבל כדי שיגלל מחבלו של משיח היה בידו שגם שאר זכיות עומדות לו וא"ת ומאי הא דקאמר במס' מועד קטן (דף כח.) דלא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא מדרבה לא חיה אלא ארבעין שנין ולמא היינו טעם לפי שהיה מבני עלי וי"ל דסבירא ליה לרבא דבתורה בלבד הוא מתכפר כמו לרבה ועוד שגם רבה עסק בגמילות חסדים כדאמר בחלק (סנהדרין דף נח:) ט): יבמה שרקקה דם תחלוץ. מעיקרא שלחו ליה ההוא דלעיל היבמה שרקקה ואח"כ שלחו ליה דאפילו רקקה דם תחלוץ:

תוספות ישנים

לא הוה בידיה אתא שאיל בי מדרשא. ובב"ר א) אמר כי (הא) אתא לקמיה דרבי וא"ל כך וכך שאלו ממני ולא ידעתי להשיב להם עד שפשטו מעצמו והאי דלא פשט להו מעיקרא מפני שהיה מתגאה על שהיו מכבדין אותו מאד והיו מושיבין אותו במטה של זהב לפיכך לא ידע להשיב להם שהגאוה משכחת לאדם תלמודו: ה"ג רבה ואביי מדבית עלי קאתו. ול"ג רבא דהא רבא לא היה כהן כדאיתא בפ' הזרוע דא"ל לשמעיה שהיה כהן זיל זכי במתנות אבל הוא לא רצה לזכות שלא היה כהן ועוד דאמר הכא דרבה חיה מ' שנה ואביי חיה ס' שנין. ובפרק אע"פ [כתובות סה.] שנינו שחיה רבא אחר אביי דאתיא חומה דביתהו דאביי לקמיה דרבא דלפסיק לה מזוני ואין לומר דאביי נולד קודם יותר מכ' שנה שהרי מצינו בפרק שלשה שאכלו [ברכות מח.] דאביי ורבא הוו יתבי קמיה דרבה אמר להו למי מברכין אביי אחוי טללא ורבא נפק לשוקא ואחוי כלפי שמיא אלמא קטנים היו שניהם באותה שעה:

א) וכ"ה בירושלמי כאן הלכה ו' דלוי בעצמו השיב כן לפני רבי ע"ש.

תוס' חד מקמאי

תניא חלצה ולא רקקה ולא קראה חליצתה כשרה רקקה ולא חלצה ולא קראה חליצתה פסולה קראה ולא רקקה ולא חלצה אין כאן בית מיחוש. מני אילימא ר"א חלצה ולא קראה ולא רקקה [חליצתה] כשרה הא ר' אליעזר אומר כל דבר [שהוא] מעשה מעכב (פסולה). אלא פשיטא ר"ע וקתני רקקה ולא חלצה ולא קראה חליצתה פסולה לעלמא ומפסלת לאחים אליבא דר"ע נמי רקקה ולא חלצה ולא קראה פסולה לאחים והכי נמי שלחוה לאבוה דשמואל יבמה שרקקה תחלוץ אלמא ברקיקה לחודא פסולה לאחים אלמא כל יבמה יכולה לפסול עצמה מן האחים אם תרוק בפני אחד מהם. וא"כ קשיא הא דאמר לעיל יבמה שגדלה בין האחים כשרה להתייבם ואין חוששים שמא חלצה לאחד מהם ואם איתא ליתני שמא רקקה בפני אחד מהם לכך אני אומר שאין רקיקה פוסלת מן האחין אלא כשהיא לפני ב"ד ולא דמי רקיקה לחליצה דאילו חליצה אין דרכה לחלוץ לאחד מן האחים וכיון דחלצה אפי' שלא בפני ב"ד פסולה מן האחים להכי אמר אין חוששין שמא חלצה לאחד מן האחים טעמא דלא חזינן הא חזינן חיישינן שמא כוונה אבל רקיקה שדרכה להיות רוקקת כל היום אין הרקיקה פוסלת מן האחים אלא בב"ד וכן נראה בפרש"י ז"ל שהיבמה שחלצה לפני ב"ד תחלוץ אלמא בפני ב"ד אין שלא בפני ב"ד לא פסלה: לוי נפק לקרייתא בעו מניה יבמה גדמת מהו שתחלוץ. רקקה דם מהו לא הוה בידיה אתי שאיל בי מדרשא א"ל מי כתיב וירקה רוק שלחוה לאבוה דשמואל יבמה שרקקה דם תחלוץ לפי שא"א בדם בלא צחצוחי רוק מיתיבי יכול יהא דם היוצא מפיו ומפי האמה שלו טמא [ת"ל] זובו הוא מטמא ואין דם היוצא מפיו (מטמא) ומפי האמה (אינו) טמא אלא טהור ואי א"א בלא צחצוחי הרוק אמאי [ומשנינן] ל"ק כאן במוצצת כאן בשותת. פי' (מוצצת) [שותת] אפשר בלא צחצוחי הרוק וצריכה לרוק לכתחילה ומי' דיעבד חליצתה כשירה כדא' גבי מדרשא דלוי מי כתיב וירקה רוק. ומתני' נמי הכי משמע מדאצטריך קרא למעוטי דם היוצא מפיו אלמא אי לא מעטיה קרא ה"א בכלל כי ירוק הזב בטהור הוא. ואוקימנא להאי מתניתין בשותת והראב"ד כתב דשמעתא קמייתא איירי שרקקה במקום חליצה דסגי בהכי אפלו בשותת והא שמעתא בתרייתא דבעי צחצוחי הרוק שלא במקום חליצה ולפוסלה מן האחים דאי איכא צחצוחי הרוק הוא דמפסל ביה דגזרינן ביה משום רקיקה דבתר חליצה. אבל לית בה צחצוחי הרוק לא מפסלה ולא גזרינן בה מידי דגר' בפ' כל הגט אמר שמואל כל [מקום] ששנו חכמים גט פסול [פסול] ופוסל חליצה פסולה ופוסלתה מן האחים במערבא

מסורת הש"ס

א) ספרי פרשת כי תצא, ב) [לקמן קו: סנהדרין מט:], ג) ר"ה יח., ד) [שם יח. ע"ש], ה) לעיל מט:, ו) נדה נו., ז) [שייך לעיל במשנה קד:], ח) [וע"ע תוספות חולין כ. ד"ה לא], ט) [וע"ע תוס' ר"ה יח. ותוס' בכורות כו. ד"ה רבה],

תורה אור השלם

1. וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו: דברים כה ט
2. אֲבָל אַגִּיד לְךָ אֶת הָרָשׁוּם בִּכְתָב אֱמֶת וְאֵין אֶחָד מִתְחַזֵּק עִמִּי עַל אֵלֶּה כִּי אִם מִיכָאֵל שַׂרְכֶם: דניאל י כא
3. וְלָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֵלִי אִם יִתְכַּפֵּר עֲוֹן בֵּית עֵלִי בְּזֶבַח וּבְמִנְחָה עַד עוֹלָם: שמואל א ג יד
4. וְאִישׁ לֹא אַכְרִית לְךָ מֵעִם מִזְבְּחִי לְכַלּוֹת אֶת עֵינֶיךָ וְלַאֲדִיב אֶת נַפְשֶׁךָ וְכָל מַרְבִּית בֵּיתְךָ יָמוּתוּ אֲנָשִׁים: שמואל א ב לג
5. כִּי אִם תְּכַבְּסִי בַּנֶּתֶר וְתַרְבִּי לָךְ בֹּרִית נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים: ירמיהו ב כב
6. כִּי מִי גוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרֹבִים אֵלָיו כַּיְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו: דברים ד ז
7. דִּרְשׁוּ יְיָ בְּהִמָּצְאוֹ קְרָאֻהוּ בִּהְיוֹתוֹ קָרוֹב: ישעיהו נה ו
8. דַּבְּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זוֹבוֹ טָמֵא הוּא: ויקרא טו ב

גליון הש"ס

גמ' לוי נפק לקרייתא. כעין זה עירובין דף כח ע"ב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ככה יעשה כל דבר שהוא: (ב) שם כי ההיא יבמה דאתיא לקמיה דרבי אמי: (ג) שם ויחיד אימת: (ד) רש"י ד"ה אמר רבה גרסינן. נ"ב ס"א אמר רבה גרסי' ול"ג אמר רבא: (ה) תום' ד"ה רבה וכו' מר הא תורה איכא הא גמילות:

מוסף רש"י

רבה ואביי מדבית עלי קאתו. אביי ורבא מדבית עלי קאתו, כך שמעתי, ובשחיטת חולין פרק הזרוע (קלג.) אשכחן דרבא לאו כהן הוא, ושמא אמו מבית עלי היתה, ויש גורסין רבה ואביי ומפרשי לה ברבה בר נחמני (ר"ה יח.). יכול יהא דם היוצא מפיו. של זב יהא נדון כרוק, ודם היוצא מפי אמתו יהא נדון כזוב (נדה נו.).